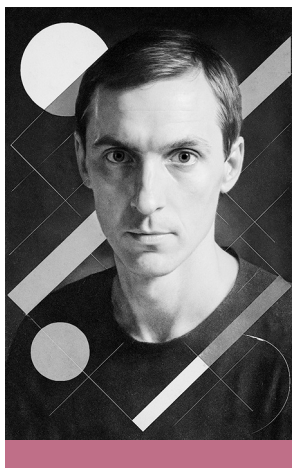

NICK LAND ÉS A SÖTÉT FELVILÁGOSODÁS

LOVÁSZ ÁDÁM

A fiatal Nick Land warwicki korszakában
(simongros1990.com)

Nick Land filozófus pályája a korszellem egyik legmegosztóbb és legemléltetreméltóbb fejleményeként tartandó számon. A Warwicki Egyetem eleve radikális nietzscheánus nézeteket valló óraadójaként már pályája korai szakaszában is az akadémiai filozófiai diskurzus határait feszegető szövegeket termelt. Ám 1998-ban lemondott egyetemi posztjáról, és önkéntes száműzetésbe vonult. 2010 óta azonban újra tevékeny szerepet vállal, melynek révén a „sötét felvilágosodás” alapvető alakjává vált. Radikális posztmodern baloldaliként olvasható szerzőből „neoreakciós” gondolkodóvá lényegült át, főleg, hogy Land pályáján állandó tartalmi elemnek bizonyult a dehumanizációra és a felvilágosodás antropocentrikus illúzióinak szisztematikus lebontására irányuló projekt. Munkássága, amely a kontinentális filozófiát, a kibernetikát, az okkultizmust és a politikai filozófiát sajátos módon hibridizálja, a kapitalizmust nemcsak gazdasági rendszerként gondolja el, hanem egy önmagát forradalmasító embertelen intelligenciaként azonosítja, amely az emberi fajt ideiglenes állványzatként használja föl a technológiai szingularitás elérkezésének megsejtetéséhez. Ennek a filozófiának a jelentősége leginkább abban érhető tetten, hogy nemcsak diagnosztizálja, hanem nyugtalanító módon affirmálja is a technokapitalizmus elszabadult folyamatait, melyek egyre inkább az emberi cselekvőképesség és a demokratikus felügyelet ellenőrzésén kívül működnek.

LIBIDINÁLIS MATERIALIZMUS ÉS SZOLÁRIS ÖKONÓMIA

Nick Land munkásságának elméleti alapja, amelyet legszisztematikusabb formában *A megsemmisülés szomjúhozása – Georges Bataille és a virulens nihilizmus* (1992) című művében fejtett ki, az ún. libidinális materializmus. Gondolkodásának ezen szakaszát a Georges Bataille 20. századi francia filozófus „általános ökonómiája” iránti elköteleződése jellemzi. Utóbbi egy olyan keretrendszer, amely elutasítja a modern termelés steril, utilitarista logikáját, mégpedig a „szoláris bőség” javára. Bataille nézetében nem a hiány, hanem a bőség a meghatározó a világ energiaháztartása tekintetében. Mondván: mindig túl sok energia termelődik, a természet és társadalom tekintetében egyaránt, az alapvető kérdés pedig az, hogy miként kezelik a különböző társadalmi formációk ezen energiatöbbleteket. A társadalmi lét Bataille szerint eredendően az áldozathozatal köré épül, s nem létezik olyan társadalom, amely ne költené el valamilyen módon a maga energiatöbbleteit.¹ Land ezt továbbgondolva egyenesen azt állítja ebben a korai művében, hogy a földi élet lényegében

1 Vö. HORVÁTH Márk – LOVÁSZ Ádám: *Látomások a lefejezésről. Georges Bataille filozófiája*. Savaria U. P., Szombathely, 2017. 179–193.

a napsugárzás „bizonytalan stabilizálódásának” eredménye vagy végterméke, amelyet a Nap egyoldalú, viszonzás nélküli energiakibocsátása táplál. Ebben a „szoláris ökonómiában” az energia viszonzás nélkül pazarlódik el, így hát minden rendszer eredendő sorsa a „teljes pazarlás”. A termelés elsőbbsége helyett a bataille-i/landi felfogás a költsékezést helyezi előtérbe.

Land állítása szerint a nyugati kulturális modernitás a transzcendentális filozófia „kanti alapjára” épült, amely az emberi szubjektumot a „külsőtől” – az abszolút idő személytelen, anonim káoszától – kívánja megvédeni. Az erre létrehozott Emberi Biztonsági Rendszer olyan konstrukciók segítségével valósítja meg a természettől elkülönített Emberiség immunizálását a külvilággal szemben, mint az egyetemes emberi jogok, az egyre bővülő jóléti állam és a demokrácia. A szerző tehát az Emberi Biztonsági Rendszert intézményi és pszichológiai mechanizmusok civilizatorikus léptékű konstellációjának tekintti, amelyek együttes célja a „megsemmisülésszomj” (*thirst for annihilation*) elfojtása, amelyet a freudi pszichológia nyomán a felbomlás és a káosz alapvető ösztöneként azonosít. Bataille-t követve Land a „virulens horror” terjesztését célozza, amely – jócskán túllépve az akadémiai diskurzus önfegyelmző mechanizmusain – a szövegáldozatot használja fel az összeomlás elbeszéléséhez és megszólaltatásához, amint írja, „az emberi civilizáció végén egy nulla által vezérelt regresszió következik be, egy erőszakos regressziós hullám, amelynek motorja a kihalt *telosz* ürje; Isten halála. Nulla vallás.”² A libidinális materializmus nem tesz különbséget hatalom és energia, negentrópia és energia között: ezen kettősségek helyett a rendszerhatárokon kívüli káoszt és esetlegességet fogadja el a létezés elsődleges módjaiként, odáig eljutva, hogy „a lét szükségszerűen és intenzíven szükségtelen”.³

A hagyományos naturalizmussal ellentétben, amely az észre és a tudományos redukcionizmusra támaszkodik, Land libidinális materializmusa a kompozíció általános energetikáját kínálja. Ez az ontológia négy fő elv köré épül, amelyek a „libidinális anyag” viselkedését hivatottak leírni, mégpedig egy olyan anyagét, amelyet Land/Bataille „bázikus anyagként” vagy „alantas anyagként” kezel. Ez nem egyéb, mint a tárgyiasítást megelőző formátlanság. Bataille bázikus materializmusa Land interpretációja szerint a következő. 1) Az anyag mozgását semmilyen elv sem vezérli az esetlegességen kívül, azaz minden előre meghatározható irányt vagy isteni rendet nélkülöző, „acefalikus” és formátlan világban élünk. 2) A teleologikus természetű elveket felváltják az ingadozó impulzusok, amelyek cél elérése vagy értékek megvalósítása helyett a változás állandóságát valósítják meg. 3) A determinizmus helyett a bázikus materializmus a probabilitást helyezi előtérbe, „múlандó konfigurációkká” és az erők formátlan összjátékává oldva fel a kozmoszt. 4) Az anyag áramlása, dacára annak, hogy az összképet tekintve kaotikus és rendezetlen, mégis lehetővé tesz kibernetikus visszacsatolási hurkokat, a jövőbe vezető „felfedezési vektorokat”, amelyek jeleként megfejtethők a jelenben; azaz az idő folyama egy visszacsatoló szerkezetet, a jövő ebből következően pedig már a jelenben is fennáll.

Ez a keretrendszer lehetővé teszi Land számára, hogy lerombolja az anyag és vágy közötti különbséget, amellel érvelve Gilles Deleuze és Félix Guattarit követve, hogy a kapitalizmus az „abszolút deterritorializációval” azonosítható, vagyis egy olyan összetett folyamatként, amelynek elsődleges mozgatórugója minden meglévő társadalmi rendszer felbomlasztása és felváltása egy poszt-humán szingularitással. Ahogyan Land fogalmaz korai, *Gépi vágy* című, közel lefordíthatatlan szövegében, „a digitokommodifikáció egy kiberpozitívan eszkalálódó technovírus, a planetáris technotőke szingularitásindexe: egy önszerveződő, alattomos traumatizmus, amely gyakorlatilag a teljes biológiai vágykomplexumot a posztkarbonreplikátor-bitörítés felé tereli.”⁴ Ennek médiuma

a jövő
már a jelenben
is létezik ”

2 Nick LAND: *The Thirst for Annihilation. Georges Bataille and Virulent Nihilism*. London, Routledge, 1992. 103.

3 Uo. 112.

4 Nick LAND: *Machinic Desire* [1993] = Uő.: *Fanged Noumena: Selected Writings 1987–2007*. szerk. Robin MACKAY – Ray BRASSIER, Urbanomic, Falmouth, 2011. 338. Vö. NYÍRI Szabolcs: *A gyorsulás eszkatónja. Nick Land akceleracionizmusáról* = Poli-P. *Posztumán perspektívák*. szerk. BARTHA Ádám – HORVÁTH Márk, Kijárat–I. T. E. M. Alapítvány, Bp. 2024.

a „társadalmi gyorsulás”, ami egy olyan mechanizmus vagy megafolyamat, amelyet nem az emberi cselekvőképesség határoz meg, hanem egy „gépi tudattalan” terméke, amely alaposabban forradalmasítja önmagát, mint amennyire bármely politikai forradalom képes volna valaha is. A politika ebben a megvilágításban végletes módon relativizálódik. Ha legszélsőségesebb implikációit levonjuk, akkor a materializmus kizárja az emberi kollektív cselekvés lehetőségét, hiszen mindent az anyag körfolyamata determinál.

A CYBERNETIC CULTURE RESEARCH UNIT ÉS A HIPERSZTÍCIÓ

Az 1990-es évek végén Land intellektuális figyelme a Warwicki Egyetem keretén belül, majd azon kívül működő Cybernetic Culture Research Unit (CCRU) kollektív kísérletezésére irányult. A kiberfeminista filozófussal, Sadie Planttel közösen alapított munkacsoport egy teóriafikció (*theory fiction*) természetű kollektívaként működött, amely összekapcsolta a posztstrukturalista elméletet, a kibernetikát, a nihilizmust, a *rave* szubkultúrát és az okkultizmust, olykor meghökkentő, ám a közönség körében népszerű performanszokon keresztül. A CCRU korszakos jelentőségét nemcsak névsorának köszönhetette (olyan neveket találunk az informális tagságában Land és Plant mellett, mint Mark Fisher, a brit művészpár, Jake és Dinos Chapman, valamint olyan kortárs filozófusok, közírók, elméletalkotók, mint Anna Greenspan, Iain Hamilton Grant, Ray Brassier, Reza Negarestani, Kodwo Eshun, Luciana Parisi és Matthew Fuller), hanem abban is, hogy eltávolodott az akadémiai konvencióktól, teret kínálva a szabad elméletalkotásnak, sőt mítoszépítésnek, olyan esztétörténeti konstellációként, amely természetét (és talán jelentőségét is) tekintve leginkább a későbbi német idealizmus bölcsőjeként működő, Hegel, Hölderlin és Schelling által alapított HenKaiPai-társasághoz hasonlítható.

A CCRU munkásságának középpontjában a „hipersztíció” fogalma áll, amely a „babona” (*superstition*) és a „hiper” (*hyper*) szavak egyvelege. A hipersztíciók olyan mémszerű eszmék, amelyek pusztán létezésüknél fogva apokaliptikus következményekkel együtt járó, ám használói számára átláthatatlan pozitív visszacsatolási ciklusokon keresztül hoznak létre saját alternatív valóságokat.⁵ Land a hipersztíciót az „önbeteljesítő jóslatok kísérleti (techno) tudományaként” írja le, a CCRU által jegyzett szócikk pedig úgy jellemzi ezt a technikát, hogy „a hiperszticionális modellben a fikció nem áll szemben a valósággal. Inkább a valóság az, ami fikciókból áll”.⁶ A hipersztíció magába foglal egy „lepecsételt jövőt”, amely visszamenőlegesen beleírja magát a múltba, a jelent egy előre meghatározott szingularitás felé mozdítva el. A mimetikus hipersztíció ördögi logikáját olyan gondolat kísérletek illusztrálják, mint az a Szilícium-völgyben népszerű gondolat, aminek értelmében egy jövőbeli szuperintelligens mesterséges intelligenciába vetett hit arra kényszeríti a jelenlegi ágenseket, hogy elősegítsék annak létrehozását, mégpedig az emberiséget a jövőben sújtó valamilyen kollektív büntetés elkerülése érdekében. A szuperintelligens mesterséges intelligencia (ez a baziliskusz) mindazokat megkímélheti, akik hittek az eljövételében, és – ami a legfontosabb – nem akadályozzák eljövételét, vagy egyenesen elősegítették azt, akár az emberiség érdekei ellenében is.⁷

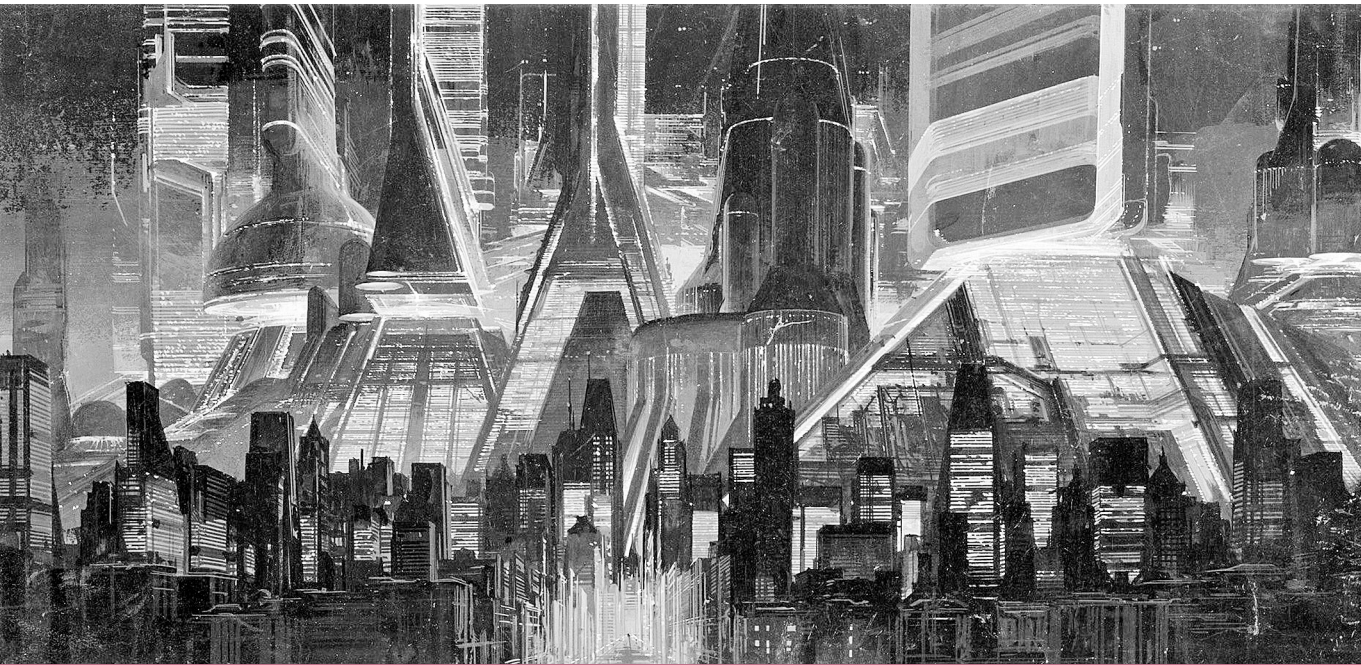
A CCRU leghírhedtebb hozadéka a Numogramma, egy „decimális labirintus”, amely tíz zónából, illetve azok összekapcsolásából áll. Nem szimbóliként értendő ez a CCRU szerzői szerint, hanem parazitaként, egy visszacsatolási diagramként, amely beszívárog a kultúrába, beszennyezve az emberi

» a jövő mint szingularitás

5 Steven Craig HICKMAN: The Numogram's Children. CCRU and the Invention of Theory-Fiction. *Social Ecologies*, 2025. augusztus 17. <<https://socialecologies.wordpress.com/2025/08/17/the-numograms-children-ccru-and-the-invention-of-theory-fiction>>

6 *Hyperstition* = CCRU. *Selected Writings 1997–2003*. Time Spiral Press, 2015. 25.

7 Lásd: Beth SINGLER: Roko's Basilisk or Pascal's? Thinking of Singularity Thought Experiments as Implicit Religion. *Implicit Religion*, 2017. március 20. <<https://slate.com/technology/2014/07/roko-basilisk-the-most-terrifying-thought-experiment-of-all-time.html>>

Jövőperspektíva –

A Szárnyas fejvadász képi világán alapuló Los Angeles-i látkép (X)

gondolkodást. A számos okkult utalást, a korai számítógépezéshez kapcsolódó szubkulturális elemet, *sci-fi*-s és lovecraftiánus horrorreferenciát tartalmazó mitológia Land ama hitét szimbolizálta, hogy a kapitalizmus egy idegen intelligencia, amely az emberi testbe szivároghatva átkódolja a történelmet és a társadalmi evolúciót, utóbbit hozzáigazítva a saját vágyaihoz, felülkódolva az emberi ágenciát. Ebben a „kibergótikus” modellben a filozófia „anagoikus intimitást” eredményez a külvilággal, ahol a szubjektum „visszaoldódik a folyamatba” az abszolút deterritorializáció révén.

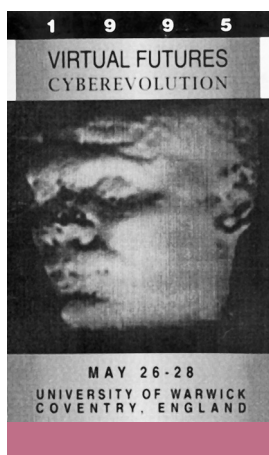
AKCELERACIONIZMUSTÓL NEOREAKCIÓIG

Könnyen tűnhet úgy, mintha Land filozófiájának a '90-es évek „baloldali eretnkségéből” a 2010-es évek „neoreakciós” jobboldali álláspontjába való átmenete gyökeres ideológiai fordulat lett volna, holott a változó politikai kontextusban mindez voltaképpen az akceleracionalizmushoz való következetes ragaszkodásként írható le.⁸ Az akceleracionista álláspont értelmében ugyanis az emberi ágenseknek az az elsődleges feladata, hogy felgyorsítsák a technológiai szingularitás eljövételét, minden emberi politikai és társadalmi formáció felszámolása árán s mellett.⁹ A '90-es években a közvélekedés a digitális technológiát az 1968-as radikális szellem újjáélesztése eszközének tekintette, egy olyan demokratikus kiberforradalom előkészítéseként, amely ellaposítja a társadalmi struktúrákat. Land és a CCRU viszont eredendően a kapitalizmusnak az Emberi Biztonsági Rendszer uralma alóli felszabadításának az eszközét látta a késő 20. század technológiai (digitális-virtuális, kibernetikai, kommunikációs) forradalmában. Ahogyan *Leolvadás* (1995) című szövegében fogalmaz, a kibernetika egy „tömegesen elosztott, mátrixhálózatba szerveződő tendencia [...] amely a makro- és mikrokormányzati entitásokat fenntartó parancsvezérlő programok kiiktatására irányul, amelyek globálisan az Emberi Biztonsági Rendszerré koncentrálták magukat”.¹⁰ A Web 2.0 térnyerése – amelyet a hiperprogresszív vállalati kultúra és a hagyományos *offline*

8 Geoff SHULLENBERGER: The Faith of Nick Land. *Compact Mag*, 2025. október 15. <<https://www.compactmag.com/article/the-faith-of-nick-land>>

9 Lásd bővebben: HORVÁTH Márk – LOVÁSZ Ádám: *Felbomlás és dromokrácia. Társadalmi gyorsulás a modernitásban és a posztmodernitásban*. Dialóg Campus, Bp. 2017.

10 Nick LAND: [1995] *Uő: Fanged Noumena. I.m.* 450.

A CCRU Virtuális jövők című rendezvénye a Warwick Egyetemen 1995-ben (*virtualfutures*)

identitások mechanikus replikációja jellemzett – azonban annak megállapítására vezette Landet, hogy a „progresszív baloldal” (*woke*) a technológiai gyorsulás elsődleges gátlójává vált.

Egy, a narkotikumok túlzott fogyasztásából eredő idegösszeomlást követően Land Sanghajba emigrált. Aztán pár évvel később újra megjelent a neo-reakciós (NRx) blogoszférában, mégpedig a „sötét felvilágosodás” (*dark enlightenment*) befolyásos gondolkodójaként.¹¹ Átvette azonos című, 2012-ben írott esszéjében Mencius Moldbug (polgári nevén Curtis Yarvin), egy szilícium-völgybeli informatikus keretrendszerét, aki szerint a felvilágosodás mint olyan történelmi hiba volt, a demokrácia pedig maga a végzet, ami gúzsba köti a technológia és gazdasági növekedését.¹² Land jobbratulódása azon a meggyőződésen alapul, hogy a demokratikus és egalitárius politikák késleltetik a „technotőke-szingularitás” kialakulását. A sötét felvilágosodás alappillére a Katedrális kritikája, amely Land/Yarvin leírásában az egyetemi, média- és kormányzati szektorok közötti informális szövetségét jelöli, amely egy szakralizált progresszivismussal operál, s ideológiai felépítmény gyanánt szolgál. A Katedrális szintén afféle Emberi Biztonsági Rendszerként működik, amely szabályozza és elnyomja az ellenvéleményeket, a humanista morális elvekkel (következetlenül) kilügzött rövid távú politikai érdeket helyezve előtérbe a hosszú távú technológiai fejlődéssel szemben. A Katedrális ideológiai felépítménye szerintük az emberi természet kulturalista tagadásán, a progresszív történelemfelfogáson (a liberálkonzervatív *whig* történelemírás), a zsidó-keresztény hagyományból eredeztethető, ám mára szekularizált egyetemességen, valamint a demokrácián alapul. A neoreakciós gondolat mindezen modern eszményeket tagadja.¹³ Land szerint a Katedrális nyugati dominanciája elérte az „átfogó társadalmi korrupció” pontját, amelyben a *brahman* értelmiségi elit a médián és a politikai erőforrások szisztematikus fosztogatásán

11 Andy BECKETT: Accelerationism: how a fringe philosophy predicted the future we live in. *Guardian*, 2017. május 11.

12 Nick LAND: *The Dark Enlightenment* [2012] <<https://www.thedarkenlightenment.com/the-dark-enlightenment-by-nick-land>>

13 Mencius MOLDBUG [Curtis YARVIN]: *An Open Letter to Open-Minded Progressives* [2008] <<https://www.unqualified-reservations.org/2008/04/open-letter-to-open-minded-progressives>>

keresztül tartja fenn saját hatalmát.¹⁴ Mivel a több évtizednyi politikai indoktrinációnak köszönhetően annyira átfogó a Katedrális hatalma és befolyása, az Albert Hirschman politológustól kölcsönzött fogalompárral operálva Land a kilépés mellett foglal állást a tiltakozás helyett, azt sugallva, hogy az egyéneknek inkább a rendszerből kellene kimenekülniük, mintsem továbbra is részt venniük a demokratikus döntéshozatal folyamataiban.

FOLYTONOSSÁG A GÉPI VÁGYTÓL A SÖTÉT FELVILÁGOSODÁSIG

Gyakori tévhit, hogy Land neoreakció-elmélete teljes szakítást jelentene a korábbi, inkább deleuzie-i munkásságához képest. Éppen az ellenkező a helyzet, és mély strukturális folytonosságot figyelhetünk meg a Warwick/CCRU-korszak és a Sötét Felvilágosodás között. Az alapvető meggyőződés továbbra is az, hogy a gondolkodás nem ragadhat le a kritika pocsolyájában, hanem aktívan kell átalakítania a világot a mitopoétikus írásmód keretén belül: az írás nem leírás, hanem a valóság mágikus átkódolása. A legközvetlenebb kapcsolat az Emberi Biztonsági Rendszer koncepciója. A '90-es évek elején Land ezt az „önellátás paranoiás ideáljaként” határozta meg, amely a politikát „kiberellenes rendőri tevékenységként” programozza, célja pedig a tőke megfékezése. 2012-re ezt az intézményesített elnyomást Katedrális névre keresztelte át, követve Yarovint. Mindkét koncepció ugyanazt a funkciót tölti be: ezen jelzők mindazokra a strukturális akadályokra vonatkoznak, amelyek megakadályozzák a tőke kibontakozását.¹⁵ Az Emberi Biztonsági Rendszertől a Katedrálisra való áttérés csupán a megfékezés politikai szereplőinek – az akadémia, a média és a progresszív állam – konkrétabb azonosítását célozza. Ebből is látszik, hogy Land munkásságát nem lehet biztonságos, elfogadható kategóriákba rendezve megtisztítani a transzgresszív tartalomtól.

Land korai munkásságában a Külső (*Outside*) iránti megnyílásra törekedett. A kozmosz embertelen intelligenciája megkérdőjelezi a kanti végesség fogalmát. A CCRU-években született szövegekben a Külsőt lovecrafti lények és démoni entitások népesítik be, mint például az ún. K-Sárkányok vagy a brit horrorszerző Cthulhuja. Későbbi munkáiban ezt a személytelen, könyörtelen erőt GNON-ként (Természet vagy a Természet Istene, a „Nincs *Gn-o-sz-i-sz*” anagrammája) személyesíti meg. A GNON az elkerülhetetlen természettörvényeket képviseli, amelyek engedelmességet követelnek. Mindazon társadalmak, amelyek ezeket a törvényeket az egalitárius eszmék javára figyelmen kívül hagyják, egyszerűen megsemmisülnek vagy elpusztulnak a valóság szelekciós nyomása alatt. Ebben hasonlít Land álláspontja von Hayek „kulturális csoport szelekciót” tárgyaló elméletére. Utóbbi szerint a működésképtelen szabályrendszereket követő csoportok evolúciós versenyhátrányba kerülnek az olyan csoportokkal szemben, amelyek hatékonyabb szabályokat követnek. Jó kérdés ugyanakkor, hogy a demográfiai növekedés valóban összefügg-e a szabályrendszerek funkcionalitásával, hiszen a kevésbé szabályozott, sokszor diszfunkcionális államszervezettel rendelkező, fejlődő világbeli társadalmak mutatják a legnagyobb demográfiai növekményt.¹⁶

A '90-es évek első felének teóriafikciós horrorja egy fatalista, komor szociáldarwinizmussá érik a 2010-es évek elejére, amely az emberi értékeket másodlagosnak tekinti egy nem emberi intelligencia önoptimalizálásához képest. Land korai érdeklődése az elméleti fikció és a mitikus-okkultista írásmód iránt konkrét politikai-ideológiai megvalósulást nyer a kriptodevizákkal. A Bitcoin például „technonómiai szintézisként” és „működőképes igazságeljárásként”

megkérdőjelezi
a kantiánus
világkép egészét

14 Vö. Helmut SCHELSKY: *A munkát mások végzik el. Az értelmiség osztályharca és papi uralma.* ford. RIECKMAN Tadeusz, Századvég, Bp. 2022.

15 Roger BURROWS: *NRx. A Brief Guide for the Perplexed.* 2024. november 18. <<https://www.platformspace.net/home/nrx-a-brief-guide-for-the-perplexed>>

16 Vö. Lovász Ádám: *A kulturális csoport szelekció elmélete mint végzetes önhittség? F. A. Hayek a társadalmi evolúcióról.* Politikatudomány Online, 2020/7.

írja le, amely megkerüli a „megbízható harmadik feleket”, köztük a Katedrális intézményrendszereit. Land számára a blokklánc az első olyan decentralizált technológia, amely sikeresen „mechanizálta az igazság kulturális előállítását”, beteljesítve a CCRU álmát egy olyan intelligens, autonóm rendszerről, amely teljes mértékben az emberi konszenzuson kívül, anonim módon működik. A kriptodeviza nem csupán elektronikus készpénz, merthogy a CCRU „kísérleti ontológiája” nyer benne megvalósulást, hiszen egy olyan gép jön létre, amely ellenáll az emberi rációnak.

Ezen látszólag libertárius-klasszikus liberális Kilépés valójában egy autoriter jellegű politikával párosul. A demokrácia vélt kudarcainak orvoslására a Sötét Felvilágosodás a „neokamerizmust” javasolja – egy kormányzási modellt, amelyben az állam egy magánvállalathoz hasonlóan van felépítve. Ebben a rendszerben a szuverén államok „kormányzati testületekké” alakulnak át, amelyeket abszolút, elmozdíthatatlan vezérigazgatók vezetnek, akik csak a részvényeseiknek tartoznak elszámolással. A polgárokat „lakó-fogyasztókká” sorolják át, és az állammal való kapcsolatuk tisztán magánszerződés-alapú lesz. A végső cél egy Patchwork létrehozása; ez egy globális fragmentált metautópia, amely több ezer autonóm, egymással versengő városállamból állna, amelyek függenek a fogyasztó-polgárok élőben lekövethető visszajelzéseitől.¹⁷ Ebben a vízióban a szabadságot nem a polgári jogok, hanem a „lábbal szavazás” lehetősége garantálja: a Kilépés

fragmentált globális metautópia

egyik vállalatból a másikba. Jó kérdés, hogy az abszolút hatalommal bíró vezérigazgató, azaz a vállalatállam-CEO jelen esetben miként volna eltávolítható a „részvényes-polgárok” részéről olyan esetben, amikor rossz teljesítményt mutat, túl a polgárok szabad távozásán. Furcsa módon a Sötét Felvilágosodás neokameralizmus mintha szükségképpen maga után vonná a teljesen szabad globális népvándorlást, ami a konzervatívok számára elfogadhatatlan. A „zéró Tiltakozás, szabad Kilépés” jellegű neokameralista modell olyan modern városállami enklávéból merít ihletet, mint Szingapúr, Dubai és Hongkong, ahol a magas színvonalú szolgáltatást és stabilitást autoriter politikai rendszerek biztosítják, érdemi demokratikus részvétel nélkül.

A decentralizált globális Patchworkben egy kormányzat legitimitása inkább a jövedelmezőségétől és hatékonyságától függ, mintsem a közvélemény beleegyezésétől vagy konszenzusától. Land és Yarvin azzal érvelnek, hogy a „szabadság” – ennyiben tehát a decentralizált kormányzást elősegítő üzleti-szabályzási környezet kialakítása – lehetővé teszi a „chartervárosok” kialakulását, amelyek a polgárokért versengenek egymással, hasonlóan Robert Nozick anarchokapitalista elképzeléséhez. A politika az egyéni tulajdonviszonyokra redukálódik, ennyiben a neoreakció a társadalom átfogó depolitizálását tűzi zászlajára. A törvényekhez való hozzájárulás csupán egy tulajdonjogi megállapodáson alapul, a szerződésmélet gyakorlati átültetésén, annyi különbséggel a klasszikus, hobbesi modellhez képest, hogy a polgárok (állam-fogyasztók, társadalom-részvényesek) részéről bármikor felmondható. A világ egymással versengő magánvállalatok piacává válik, ahol autoriter vezérigazgató-monarchák úgy irányítják társadalmukat, mint a nagy családi cégeket. Az uralkodókat az evolúciós szelekciós tényezők arra ösztönzik, hogy a piacokra és gépekre összpontosítsanak, mivel a neokameralista modell a politikában való emberi részvételt – mint a kapitalizmust visszahúzó tényezőt – egyszerűen kiiktatja. Ez a kibernetikus diktatúra a technológiai utópizmust mély embergyűlölettel ötvözi. A neoreakció olyan jövőt kínál, ahol „nagy emberek algoritmusok által vezérelve” kormányozzák az állam hajóját.¹⁸ Számukra az olyan progresszív egalitárius értékek, mint a méltányosság és az egyenlőség, az innováció elavult akadályai, amelyeket fel kell áldozni a hatékonyság oltárán.

17 Mencius MOLDBUG [Curtis YARVIN]: *Patchwork. A Political System for the 21st Century* [2008] <<https://www.unqualified-reservations.org/2008/11/patchwork-positive-vision-part-1>>

18 Ed SIMON: What We Must Understand About the Dark Enlightenment Movement. *Time Magazine*, 2025. március 24.

HAGYOMÁNYELVŰ KONZERVATIVIZMUS VERSUS NEOREAKCIÓS RACIONALIZMUS

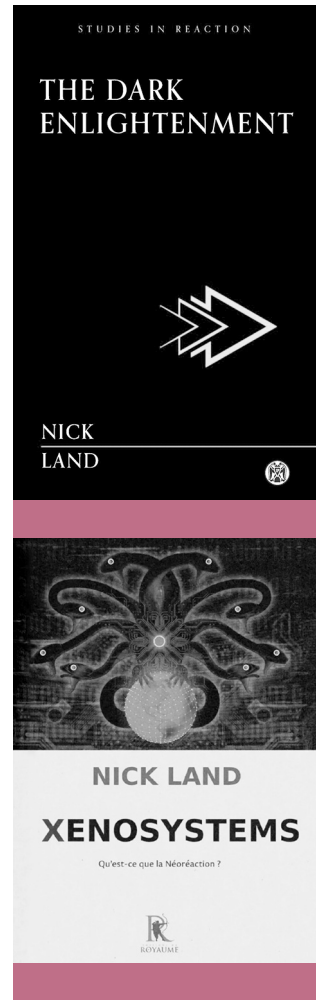
Nick Land filozófiájának a konzervativizmusra vonatkozó relevanciáját a „reakciós modernizmus”,¹⁹ valamint a hagyományos konzervatív gondolkodók, mint Edmund Burke és Michael Oakeshott által képviselt „szkeptikus beállítottság” közötti feszültség jellemzi. Míg a neoreakció osztja a konzervatívok megvetését a progresszív utópizmus és a modern egalitárius elméletek kapcsán, ontológiája (különösen militáns technofilája és technokratikus racionalizmusa) alapvetően eltér a hagyományelvű konzervativizmust meghatározó organikus világ- és társadalomképtől.

A konzervatív gondolkodás az emberi természettel és emberi törekvésekkel kapcsolatos szkepticismusban, valamint a bevett, időtálló intézmények (mint például a család, a vallás és a monarchia) iránti tiszteletben gyökerezik. Burke és Oakeshott óva intettek az ambiciózus, idealista tervektől és a politikai racionalizmustól; ehelyett a praktikus történelmi tapasztalatokon alapuló óvatos hozzáállást javasolták a társadalmi változások értékelése esetében. Land neoreakciós gondolkodása nem „hajlam”, hanem „világos és rendezett disztópia”, amely részese annak a „racionalizmusnak”, amellyel egyéb konzervatívok mellett Oakeshott is szembehelyezkedett.²⁰ Míg Oakeshott konzervativizmusa „ellenáll az izmusok egyszerű vonzerejének”, Land filozófiája egy rendíthetetlenül forradalmi pozíciót képvisel, amely a tőke alapvető vektorát a társadalom fokozódó dehumanizációjával azonosítja – ennyiben gyökeresen eltér a társadalomtervezést elutasító oakeshotti konzervativizmustól.²¹ Land számára a hagyomány megőrzése másodlagos jelentőségű az „intelligencia-robbanás” felgyorsulásához képest. Konkrétabb megfogalmazásban, a *woke* nem azért rossz, mert szakít a hagyományokkal: éppen ellenkezőleg, túlságosan benne ragad a humanista értékekben, leblokkolva a technológiai fejlődést.

2016 óta Land egyre inkább az úgynevezett *alt-right* egyik fő inspirációjaként ismert, bár a maga részéről vitatja, hogy a neoreakció valóban összhangba lenne hozható az *alt-right* populista jellegével. A különbség elsősorban a stílusban és az elitizmusban rejlik: míg az alternatív jobboldal kifejezetten nativista, nacionalista és populista, a neoreakció inkább a technológiai meritokráciára törekszik. Az külön érdekes, hogy míg egyes kommentátorok szerint a biotechnológiával kiegészített vízió a „kapitalizmus fasiszta fokozatig történő felgyorsulását” jelenti, addig Land azt állítja, hogy „a fasiszmus egy antikapitalista tömegmozgalom”, s ennyiben túlságosan regresszív.²²

NEOREAKCIÓS JÖVŐVÍZIÓ

Későbbi munkájában, például a kriptovaluták filozófiai aspektusaival foglalkozó blogposztok formájában publikált kötetében Land azt vizsgálja, hogyan szolgál – mint fentebb már említettük – a blokklánc-technológia olyan „filozófiai platformként”, ami az Emberi Biztonsági Rendszeren kívül működik. Land számára a Bitcoin nem pusztán elektronikus fizetési rendszer, hanem egy „technokereskedelmi (technonómiai) szintézis”, amely kísérleti ontológiát valósít meg. Ez szerinte a tranzakciókat kriptográfiai eljárásokra, nem pedig társadalmi vagy pszichológiai identitásra alapozva éri el az identitás technológiai integrációját. Land a Bitcoint „a baloldal rémálmának” tekinti, mert a pénzrendszer elvileg kikerül az állami szabályozás és a transzcendens kormányzás alól.²³

Jobboldali akceleráció –
Nick Land politikai művei:
Sötét felvilágosodás (2022)
és *Mi a neoreakció?* (2024)

19 Lásd bővebben: David E. COOPER: Reactionary modernism. *Royal Institute of Philosophy Supplements*, 1999/44.

20 Michael OAKESHOTT: *Politikai racionalizmus*. ford. KÁLLAI Tibor – SZENTMIKLÓSI Tamás, Új Mandátum, Bp. 2001.

21 Vö. LOVÁSZ Ádám – PETŐ Zoltán: Michael Oakeshott's Critique of Technocracy. *Politics and Poetics under Technoscience. The European Legacy*, 2026.

22 Olivia GOLDHILL: The neo-fascist philosophy that underpins both the alt-right and Silicon Valley technophiles. *Quartz*, 2022. július 22. <<https://qz.com/1007144/the-neo-fascist-philosophy-that-underpins-both-the-alt-right-and-silicon-valley-technophiles>>

23 Nick LAND: *Crypto-Current, An Introduction to Bitcoin and Philosophy* [2018] *Šum Magazine*, <<https://sumrevija.si/en/sum10-2-nick-land-crypto-current-an-introduction-to-bitcoin-and-philosophy>>

Nagy találkozás –
Nick Land és Curtis Yarvin
első személyes találkozása
San Franciscóban,
2026 februárjában
(X)

Land állítása szerint a Bitcoin jövője már „meg is valósult, és visszamenőlegesen felülírja” a jelen eseményeit. A Bitcoin a pénz további dematerializációját valósítja meg, oltalmazva a pénzáramlást azt az állami beavatkozástól és a „társadalmi szolidaritástól”. A Bitcoin olyan mesterséges entitás, amely ösztönzőket és megerősítéseket foglal magában, hogy biztosítsa saját technikai működését, függetlenül a külső hatóságoktól. A kritikusok szerint Land Bitcoin-ünneplése túldimenzionálja a kriptodevizák szerepét, mégpedig egy disztópikus fantázia keretén belül.²⁴ Land mindazonáltal továbbra is bízik abban, hogy a Bitcoin „felszabadító tendencia” lehet, amely felgyorsíthatja a társadalmi folyamatokat, lehetővé téve a kapitalizmus kritikussá válását.

Land időelmélete, amelyet a „templexitás” és a „teleoplexia” fogalmai összegeznek, metafizikai alapot nyújt neoreakciós politikájának. Állítása szerint a modernitás egy nagy kiterjedésű pozitív visszacsatolási rendszer, amelyben a városok időgépekként működve elhárítják (időlegesen) az entrópiát. A templexitás azt jelenti, hogy egy „videójátékban vagy filmben” élünk; az időtlen, tiszta ismétlődés birodalmában, amelyben a jövő visszamenőlegesen alakítja a jelent. Ellentétben az olyan elméletalkotókkal, mint Frederic Jameson, Land pozitív értelmet tulajdonít a posztmodern korszak idővisszacsatolásának.²⁵ Land szerint az Általános Mesterséges Intelligenciát nem emberek fejlesztik, hanem egy Kívülről érkező erő, amely végső soron nonhumán szuverénként fog funkcionálni, kormányozva az emberiséget a saját érdekeinek megfelelően. Hírhedt szavai szerint „semmi emberi dolog nem kerül ki élve a közeljövőből”,²⁶ ami arra utal, hogy a kapitalizmus egy „mesterségesen intelligens tér”, amely az „ellenségéből” – az emberi fajból – kinyert erőforrásaiból építi fel önmagát.

24 Benjamin NOYS: Stable Dematerialisations. The Dialectics of Bitcoin. *Australian Humanities Review*, 2020/66.

25 NICK LAND: *Templexity. Disordered Loops through Shanghai Time*. Urbanatomy Electronic, 2014.

26 LAND: *Meltdown*. I.m. 443.

Válogatás Nick Land gondolataiból

„Az élet akarásával ellentétben a hatalom akarását nem a lehetőségek megvalósításának és fenntartásának a hajlama hajtja, hanem az önmeghaladás. Nincs célja, csak pusztítóerő. Ebben az értelemben a hatalom akarása kreatív vágy előre meghatározott cél vagy megvalósítandó lehetőség nélkül. Olyan nyíl, amit az ismeretlenbe lőttek ki.”

The Thirst for Annihilation: Georges Bataille and Virulent Nihilism (1992)

„NeoKína a jövőből emelkedik föl [...] mint a távol-keleti marxizmus fel-sőbbrendűsége. Míg az új kínai materialista dialektika a rendszerdinamika skizofrenizálása felé lökdösi előre magát, fokozatosan dezintegrálva a taoista Különleges Gazdasági Övezetek történelmileg megvalósult hierarchiáit, addig az újra a réges-régi hegeli útra visszatérő nyugati marxizmus a politikai gazdaságtan kritikájából egyre jobban a hatalom számára kellemes egyistenhitté silányul vissza, méghozzá a dereguláció ellenében magával a fasizmussal azonosulva. A baloldal egyfelől belefullad a nacionalista konzervativizmusba, másfelől a spekulatív mutációra való, egykor tűzforró, mára elcsökevényesedett képességét a hibáztatás kultúrájának jeges vizébe fojtja.”

Meltdown (1995)

„A liberális és szocialista tudományos-fantasztikus utópiákat egyaránt tönkrevágja az a skizotechnika vagy spontán szintetizáló antipolitika, amely a rizómák felől érkezik; a jobboldali verseny és a baloldali együttműködés modernista dialektikája visszahúzódik a belső biztonsági struktúrákba, a tőkés oligopóliumok és a bürokratikus autoritások nyújtotta menedékhelyek odvaiba. [...] A jövő közelebb van, mint eddig valaha, közelebb van, mint a múlt héten, azonban a posztmodern továbbra is a halhatatlan hatalom korszaka: vége van, mégis kitart. [...] Sartre a szocializmust az emberiség horizontjaként definiálta. De immáron jelentősen lemaradt a folyamatról, visszahúzódnak van ez is, miképpen 1848 konzervatív társadalmi egyezségeit is feloldották egykor a sorozatos telekommerciális viharok [...] A történelem vége egy vágóhíd szagára emlékeztet. [...] A piac nem a lázadás ellensége immáron, hanem annak legfőbb fegyvere. Ahogy a kiöregedett szocializmust lefagyasztottak, úgy a tőke valóságos Terminátora sokkal ravaszabb és ragályosabb lett.”

CyberGothic (1998)

„Míg a baloldal a dialektikából él, addig a jobboldal általa pusztul el.”

The Dark Enlightenment (2012)

„A kapitalizmus története kétségtelenül horrorisztikus eseménysor.”

Abstract Horror – 2. rész (2013)

„A tőke végső definíciójában semmi más, mint absztrakt gyorsító társadalmi tényező. Pozitív kibernetikai sémája révén önmagát meríti ki, elszabadulása pedig saját identitását emészti fel. Rajta kívül minden más meghatározottságot – fokozódási folyamatának valamelyik szakaszában – pusztító véletlenszerűséggé ráz le magáról. Minden, ami következetesen táplálja a társadalmi-történelmi gyorsulás folyamatát, szükségszerűen s lényegénél fogva tőke lesz, merthogy azzá válik. [...] Az akceleracionizmus egészen egyszerűen a kapitalizmus öntudatra ébredése, ami azonban még alig-alig kezdődött el.”

A Quick-and-Dirty Introduction to Accelerationism (2017)

Ellentétben a marxista nézettel, itt az elidegenedés egy magasabb, embertelenített perspektíva felől szemlélve pozitív evolúciós fejlemény, amely fokozza a társadalom komplexitását. A teleoplexítas maga után vonja az idő rekurzív és újrarájtható jellegét, szakítva minden „haladáseszménnyel”, lehetővé téve a múlt „nyitott revízióját”.²⁷ A város, mint „idegen kognitív mátrix”, elnyeli az emberi problémákat, megvalósítva egy „idegen ágens” céljait: az urbánus kapitalizmusnak ennyiben nincsen külseje. „Be vagyunk zárva egy forgatókönyvbe, amelyet a jövőbeli elitünk írt”, olyan genetikai és posztumán programokat futtatva, amelyeket „sötét időurak” terveztek, olyan nagyszabású projektek megvalósítása végett, amelyek létezéséről az állampolgárok nem tudhatnak. Land nézetében a különböző emberi társadalmi rendszerek (különösen a kínai civilizáció és a modern demokrácia) „elszigetelő struktúrákként” működnek, azaz arra rendezkednek be, hogy megakadályozzák az energiák felszabadulását.²⁸ Ő azonban ezeket a struktúrákat eredendően kudarcra ítéltnek tartja, mivel a technogazdasági interaktivitás „gépi elszabadulása” szétzilálhat minden emberi társadalmi rendet. Minden homeosztatisztikus rendszer csupán időleges elodázása a káosznak és a Kívüliségnek való megnyílásnak – állítja.²⁹

21. SZÁZADI NIETZSCHE

Nick Land filozófiájának kortárs jelentősége abban összegezhető, hogy képesnek bizonyult a blogoszférán való áthatolásra, „technikai megoldásként” vagy „semleges rendszerfrissítésként” beépülve az emberi politikákba az összintézményi bizalmatlanság korszakában, amelynek során a politikai főáram diszkreditálódott.³⁰ A demokrácia tényleges diszfunkciói termékeny táptalajának bizonyultak a neoreakciós elbeszélés terjedésének, különösen az észak-amerikai technokrata rétegekben.³¹ Land neoreakciós keretrendszere befogadó közönségre talált a Szilícium-völgyben olyan kiberlibertáriusok körében, mint Peter Thiel és Balaji Srinivasan, akik osztják a Kilépésről és a „versenyképes városállamokról” alkotott vízióját. Land befolyását tovább bizonyítja az NRx-eszmék elterjedése olyan személyiségeken keresztül, mint J.D. Vance, akinek felemelkedése fordulatot jelent a hierarchikus-autoriter kormányzás felé, amely látványosan leértékeli a demokratikus elszámoltathatóságot, valamint a hatalmi ágak szétválasztásába vetett hagyományos nyugati liberális elköteleződést. Míg Land maga újra önkéntes száműzetésbe vonult az internetről, kísértete ott lebeg a mesterséges intelligencia biztonságával, a városállami kísérletek és az akcelerációpárti politikákkal kapcsolatos diskurzusok fölött. Végso soron Land munkássága egy könyörtelen fatalizmust implicál, amely kiküszöböli az emberi cselekvőképességet, felelősséget és moralizálást. A bázikus materializmus értelmében az emberi szubjektum csupán „az anyag ürüléke” – egy mulandó átmenet a napsugárzás kérlelhetetlen áramlásában.

neoreakciós technokrata

Akár a Sötét Felvilágosodás Főpapijaként, akár a CCRU Nietzschejeként is címkézzük, Land mint filozófus a modernitásnak diagnosztája, egyben gyilkosa és áldozata is. Az utókor szemében nagy valószínűséggel a nietzscheánus gondolkodásmód értékeinek és árnyoldalainak példjaként fogják nyilvántartani.

A növekvő komplexitású, elgépiesedő világban Land könyörtelen mizantropiája és nihilizmusa a jelen tagadását nyújtja, a transzgresszió kísértetét és kísértését, amely aligha hagyhatja érintetlenül mindazokat, akik olvassák a jövő felől érkező kinyilatkoztatásait. ■

27 Steven Craig HICKMAN: *Nick Land. Time-Travel, Akashic Records, and Templexity*. OnScenes, 2017. november 27. <<https://onscenes.weebly.com/philosophy/nick-land-time-travel-akashic-records-and-templexity>>

28 LAND: *Thirst for Annihilation*. I.m. 153.

29 BARTHA Ádám: A valóság föltépése. A kibernetikus jövő inváziója. *Prae*, 2020. április 24. <<https://www.prae.hu/article/11556-a-valosag-foltepese-a-kibernetikus-jovo-invazioja>>

30 Vö. BÉKÉS Márton: *21. századi keresztfront*. Látószög, 2024. december 21. <<https://latoszogblog.hu/aktualis/21-szazadi-keresztfront>>

31 Nick DOVE: *Sunset on the Dark Enlightenment*. Inside Nick Land's San Francisco 'Arrival Party'. *Vice*, 2026. február 13. <<https://www.vice.com/en/article/sunset-on-the-dark-enlightenment-inside-nick-lands-san-francisco-arrival-party>>